

Konstantinápolyban is zarándokházat a Szentföld felé tartóknak? Mindezek arra vallanak, hogy döntése ellenére igyekezett Róma és Bizánc között egyensúlyt tartani. Ő jegyeztette el egy görög hercegnővel Szent Imrét, s minden valószínűség szerint ő építette a leányfővel maradt özvegy számára a veszprémvölgyi apáca-monostort. Egész sor trónörökösünk, már a szakadás után, Bizáncban nevelkedett egy ideig. III. Béla majdnem császár lett ott. Bizonyára nem véletlen és nem a keleti szertartású kereszténységnek ipso facto magyarellenességéből fakadt az, hogy mindezek a keleti rokonszenvek az Árpád-ház kihalásáig fennmaradtak.

Csak két dolgot említünk még Timkó Imre gazdag anyagából. Az egyik a „Móhácsi Miatyánk”, amit egy rác pap írt föl magának, rossz kiejtés nyomán, cirill betűkkel, hogy magyarajkú hívei legalább ezt tudják magyarul imádkozni... A másik pedig: az eredetileg délszláv balkáni hajdúk tekintélyes részét az általuk és számukra kiharcolt görög katolikus magyar szertartási nyelv tette végleg magyarrá.

HERIBERT MÜHLEN (Paderborn)

A JÖVŐ REMÉNYSÉGE: VALAMENNYI KERESZTÉNY KÖZÖS ZSINATA

Az Egyházak Ökumenikus Tanácsának Hit és Egyházszerkezeti Bizottsága az 1971 augusztusában Löwenben tartott közgyűlésén magáévá tette az uppsalai nagygyűlés egyik kezdeményezését, amely arra hívja fel a tag-egyházakat, hogy készítsék elő azt az időt, amikor „ismét egy valóban egyetemes zsinat szólhat majd minden keresztényhez és felderítheti a jövő útját”. Ez a javaslat egyszeriben nagy reménységet ébreszt: a II. vatikáni zsinat végül is megmutatta, mi minden lehetséges egy zsinaton. Az egész egyház konkrét gyűlése egyetlen helyen és általa a személyes kapcsolatok sorozata a részegyházak (egyházmegyék) képviselői között, olyan fejlődést tesz lehetővé, amely egy ilyen zsinat nélkül soha nem jönne létre. Ez a fejlődés a zsinat találkozási jellegén alapul, valamint a gondolkodás egyetemesülésén. Mindennek az alapja pedig, hogy a zsinatok „a Szentlélekben való összejövetelek”, és ez itt sokkal láthatóbban, intenzívebben tapasztalható meg, mint az egyház szétszórtságában a világban. Ezért a konciliaritás, az együttlét egyetlen helyen, az egyház lényegéhez tartozik.

Így remélhetjük azt is, hogy a különösen a II. vatikáni zsinat után megindult ökumenikus fáradozások egy valamennyi keresztény részvételével rendezett egyetemes zsinaton valóban új szakaszba léphetnek. Pillanatnyilag ugyanis fennáll az a veszély, hogy valamiféle polarizáció jön létre azok között, akik egyrészt át nem gondolt kísérletekkel túlságosan előremennek, és azok között, akik egyre nagyobb mértékben türelemre és megfontolásra intenek. Csak a zsinati magatartás gyakorlása, regionális és helyi szinten egyaránt, akadályozhatja meg ezt a polarizálódást. Ennek a gyakorlatnak híjával ugyanis Isten népét váratlanul érné egy ilyen zsinat, és akkor később újabb polarizációk alakulhatnának ki. Mindenesetre, ha figyelembe vesszük, hogy oly sok keresztény hagyja el mindenütt egyházát, azt kell mondanunk, hogy nincs sok idő hátra.

Az újabb történetírás az ökumenikus zsinatok négy különböző típusát különbözteti meg: a nyolc ókeresztény zsinat, a virágzó középkor pápai zsinatai, a XV. század reprezentatív zsinatai és az újkor hierarchikus zsinatai (H. Jedin, A. Grillmeier). Ezeknek a zsinatoknak legnagyobb részét azért hívták össze, mert az egyház egységét valamiféle eretnenség veszélyeztette. Az egységet úgy őrizték meg, hogy dogmatikus tételeket fogalmaztak meg, amelyeknek el nem ismerése a kizárást vonta maga után. Az egységet úgy értelmezték, mint a hit és gondolkodás uniformitását: „Aki nem vallja... az kiközösítendő”; vagy éppen: „Ha valaki —

amitől Isten óvjon — arra merészkednék, hogy ennek a mi végérvényes döntésünknek ellentmondjon, akkor kiközösítendő” (I. vatikáni zsinat a pápai tévedhetlenség definíciójával kapcsolatban). Tehát mindenkinek ugyanazt és ugyanazon a módon kell gondolnia és hinnie. Az ilyen egyöntetű egység csak alárendeltség és kiközösítés révén hozható létre.

Ezzel szemben az uniós zsinatoknak Lyonban (1274) és Firenzében (1439) egészen más szerkezetük volt. Ezekben például azon a kérdésen is vitatkoztak, vajon a Szentlélek az Atyától és a Fiútól ered-e, ahogy a latinok a maguk Credójában imádkozták, avagy a görögök szellemében a Fiú által ered az Atyától. A két zsinaton azonban semmiféle dogmatikus formulát nem rögzítettek, amelyet aztán mindkét egyháznak vallania kellett volna. Ehelyett inkább a lyoni zsinat negyedik ülésén, 1274. július 6-án csupán arra került sor, hogy a mise keretében a Credót latinul, majd görögül a „*filioque*” kifejezéssel énekelték. Miután a görögök ily módon kinyilvánították a „*filioque*”-be vetett hitüket, megengedték nekik, hogy megőrizze hitvallásuk hagyományos szövegét. Itt tehát az egységet nem egy *tétel* közös megvallása révén kísérelték meg, hanem az egymás közötti *összhang* révén, amelyben a tétélesen megfogalmazott igazság másodlagos. Ilyenfajta szándéka van az 1439-ben kelt zsinati dekrétumnak is. Ebben megállapítást nyer, hogy a latinok és a görögök „a különböző fogalmazással (*diversis vocabulis*)” egy és ugyanazt a dolgot akarják mondani és hogy ezekből a fogalmazásokból egy és ugyanaz az igaz értelem (*unus et idem veritatis sensus*) következik, illetve hogy azok ugyanarra az értelemlre „céloznak”.

Itt tehát az egység nem azáltal őrződik meg, hogy mindnyájan egyetértenek egy megfogalmazott tételben, hanem hogy egymás között megteremtik az összhangot és megállapítják, hogy különböző perspektíváik egy és ugyanarra az értelmezésre céloznak. A görög Szentháromságban perspektívája a maga üdvösség-ökonomiai szemléletével a kezdet nélküli Atyából indul ki, míg a latinok perspektívája az egyetlen isteni természet egységét hangsúlyozza. Minthogy mindkét perspektíva a maga módján tartalmazza a Szentháromság egyetlen misztériumának egyetemes értelmezését, nem lehet őket egyetlen formulába összepréselni. Az igazság itt a különböző perspektívák vonatkozási kapcsolata, mégpedig oly módon, hogy annak középpontja nem határozható meg pontosan. Noha mindketten erre a centrumra törekszenek, az nyitott és elmondhatatlan marad. Végeredményben ez azzal függ össze, hogy a Szentháromság abszolút misztérium, amelyet bármilyen sok perspektívából közelítsünk is meg, soha nem ragadható vagy érthető meg kelőképpen. Ez természetesen nem zárja ki azt, hogy rudimentális és esetenként szükséges elhatárolódások kívánatosak lehetnek (ha például valaki a Szentlélek istenségét alapvetően tagadná). Minthogy azonban maga az egyház is a hit szigorú misztériuma, a firenzei uniós zsinat módszere példamutató lehetne egy eljövendő egyetemes zsinat számára is, amelyen minden keresztény képviselve van.

Mindenesetre a jelenlegi egyházak között a különbségek ennél jóval nagyobbak. Itt alapjában véve nemcsak egyes különbözőképpen értelmezett tanításokról van szó, hanem mindenkor a hit egészéről, egész tartalmával és részletelemeivel együtt, amelyeket más-más aspektusból tekintenek és más-más hangsúllyal vallanak. Éppen ezért egy ilyen zsinat szempontjából új modell után kell kutatnunk. Aligha van kilátás arra, hogy az egység a fogalmazások olyan sokféleségével helyreállítható lenne, amelyeket mindenkinek magáévá kell tennie. Az eljövendő zsinat konciliaritása éppen ezért nem irányulhat arra, hogy az uniformizált gondolkodást és hitet állítsa helyre. Ehelyett inkább a firenzei uniós zsinat modelljét kellene tovább fejleszteni. Ebben az értelemben a „konciliaritás” többértelmű fogalmát a „konvergencia” fogalmával kellene egyértelműbbé tenni. A latin *convergere* szó azt jelenti: valami felé hajlani, valamire irányulni, valami felé összetartani. Ennek megfelelően a konvergencia akkor tapasztalható meg, amikor több személy, vagy személyekből álló csoport ugyanazt az eseményt különböző perspektívákból közelíti meg. Az emberi megismerés és emberi tapasztalás történetiségének és alkati egyoldalúságának következménye, hogy a komplex történeti eseményeket, a hit misztériumainak komplex voltát nem lehet egy szempontból, egyet-

len perspektívában kielégítően sem leírni, sem megtapasztalni. Minden egyedi kijelentés szükségképpen más egyedi kijelentésekkel feszültségben szól ugyanarról az eseményről, hiszen más szemlélet alapján közelítették meg. Mennél inkább különböznek tehát egymástól ezek a perspektívák, annál nagyobb a valószínűsége annak, hogy a lehető legátfogóbb képet kapjuk meg. A konvergencia révén szerzett tapasztalat azután úgy jön létre, hogy az eseményt több személy és több személyi csoport ragadja meg. Ezek a személyek vagy személyi csoportok kicserélhetik tapasztalataikat, átvehetnek egymástól tapasztalatokat és bizonyos körülmények között bírálhatják is egymást. Ilyen módon az egymástól független különböző tapasztalatokat nem összegezik mechanikusan, hanem vonatkozási kapcsolatba állítják őket, amelyben mindenki mindenkivel összeköttetésben van.

Hogy mindennapi példát mondjunk: egy közlekedési balesetről a különböző beszámolók sohasem lesznek egybehangzóak. Már a „megfigyelési pontok” különbsége azzal jár, hogy minden megfigyelő számára az esetnek egy másik oldala jelenik meg, amelyet egy más megfigyelő pontról nem is lehetett volna látni. Azonkívül a beszámolóba mindig belekerülnek szubjektív elemek is, amelyeket a megfigyelő nevelése, karakterológiai típusa stb. határoz meg. A közlekedési balesetről szóló beszámolók tehát szubjektív „színezetűek” anélkül, hogy bármelyikük is emiatt szükségképpen a valóság meghamisítása lenne. Ez persze semmiképp sem akadályozza annak, hogy megállapíthassuk, mi történt valójában. A valóság megismerésének akadályozása csak az lenne, ha egyetlen perspektívát abszolutizálnánk. Régi joggyakorlat, hogy egyetlen tanú bizonyossága sohasem elegendő. Minél több tanúság szól viszont a szóbanforgó kérdéstről és minél több közöttük az egybehangzó, annál hitelesebb a konvergencia révén földerített igazság. Viszont éppen ezért nem lehet az ilyen igazságról demokratikus többséggel „szavazni”, mert hiszen az ily módon kiderített igazság valószínűleg nem is fejezhető ki. Ez a nyíltság, ez a konvergencia révén szerzett nyilvánvalóság erősen különbözik az igazság hagyományos görög-nyugati értelmezésétől, amely a dolgokat nem látja sokoldalúnak, sok rétegűnek, tehát komplexnek. Még inkább különbözik ez a matematikai megismerésnek attól a világhosszától és egyértelműségétől, amelyet *Descartes* követel. Persze arról sincs itt szó, hogy a valószínűségeket egyszerűen egymásra halmozzuk, mert hiszen ennek a halmozásnak eredménye sem lesz több, mint valószínűség. Ha viszont a tapasztalatokat, érveket, megismeréseket a maguk egymás közötti konvergenciájában ragadjuk meg, akkor az eredmény a lehető legnagyobb „morális” bizonyosság lesz. *Newman* bíborostól származik a hasonlat az egy síkon — mondjuk egy rajztáblán — meghúzott két egyenesről: látjuk, hogy egy metszéspont felé haladnak, „és bizonyosak vagyunk, hogy egy adott távolságban valóban találkoznak is, noha ezt a találkozási pontot valójában mi nem látjuk”.

Egyébként a modern atomkutatás is hasonló modell szerint dolgozik: „ez szinte az egyetlen módszer, amely az empirikus tudományoknak az általános érvényű tételek felállítására céljából rendelkezésére áll; a valószínűségeket a bizonyítások halmozásával gyakorlati bizonyossággá fokozni” (*C. Fr. v. Weizsäcker*). Ehhez jön még a *Heisenberg* által kidolgozott bizonytalansági reláció: „A fizika területén egyáltalában nincsenek abszolút objektív eredmények, hiszen a kutató önmagát is beleviszi a kutatási folyamatba és később már nem húzhatja ki magát az eredményből.” Ez a feldolgozhatatlan „szubjektív” elem mindenfajta emberi tapasztalásba, minden emberi megismerésbe földolgozhatatlan bizonytalanságot visz bele. És különösképpen érvényes ez, amikor a megtapasztalando és felismerendő önmagában is teljesen „bizonytalan” marad, amikor ugyanis a hit legszorosabban vett misztériumairól van szó, amelyek az ember számára egy örökléten át áthathatatlanok és megfoghatatlanok maradnak.

Vajon a konvergenciánk ezt a modelljét nem lehetne-e az egymástól elszakadt hitvalló egyházak jövődől konciliaritására is alkalmazni? Valamennyi most még elszakadt keresztény egyház elismeri a bibliát, mint teológiájának és egyházi életének normáját. Így kézenfekvő, hogy a bibliai iratokat kérdezzük meg a bennük föltételezett egység struktúrájára vonatkozóan, különös tekintettel éppen a valamennyi keresztény jövődől zsinatára. (Ezúttal itt csak az Újszövetségről

legyen szó, noha kimutatható lenne, hogy az ószövetségi iratok is az eljövendő Krisztusra konvergálnak.) Mindenesetre fennáll a nehézség, hogy az egzegéták és szentírás-tudósok felfogása megoszlik az Újszövetség egységét illetően.

Anélkül azonban, hogy ebben a problémában itt most különösebben elmélyednénk, egyszerűen rá kell mutatni arra a tényre, hogy a názáreti Jézus nélkül nem lehetne szó Újszövetségről. Valamennyi újszövetségi iratot (és azokon túl még sok minden egyebet is) ő kezdeményezte, és a legkülönbözőbb kulturális és vallásos hagyományon keresztül is, ezek ismét csak feléje konvergálnak. Azonkívül döntő tény, hogy az ősegyház nyilvánvalóan úgy tudta: az üdvösségüzenet egy és oszthatatlan! Az „evangélium” szó (ez az üdvösségüzenetnek, illetve tartalmának élő, mondott igéit jelenti) az egész Újszövetségben sehol sem áll többes számban, hanem mindig csak egyes számban. És még csak csírájában sem valószínűsíthető, hogy a különböző hagyományok, amelyek az Újszövetségben észrevehetők, egymástól elkülönülő hitvallásokként értelmezték volna önmagukat. Ha később a régi egyházban már beszélnek is „az evangéliumokról”, még mindig nem különböző üzenetekről van szó. *Ireneus* szerint a különböző és immár könyvvé vált „evangéliumokban” Isten egyetlen evangéliuma van meghirdetve. Ugyanezen a nyomon vezet egyébként az a tény is, hogy az egész Újszövetségben sehol sem fordul elő többes számban az „igazságok” szó. Mindig csak egyes számban az igazságról van szó. és így például „az evangélium igazságáról” is (*Gal* 2,5—14; *Kol* 1,5). Az üdvösségüzenet, az igazság, egyetlen vagy helyesebben mondva egyetlen egész. Hogy miből áll ez a teljesség, az nem derül ki világosan, viszont nem is korlátozódik csupán csak a Krisztus-eseményre, hanem már kezdettől fogva „Isten evangéliumára” (*Róm* 1,1). Azonkívül ugyancsak a rómaiakhoz írt 1. levél mint „lelki kegyelemadományt” jelöli meg. Már ebből is kitűnik, hogy az egyetlen evangélium egysége komplex, amely nem vezethető vissza egyetlen tételre, egyetlen hitvallásra, egyetlen hitbéli formulára, vagy egyetlen hagyományra.

Az evangéliumok közötti különbségek, vagyis az áthagyományozott anyag eltérő válogatása mindenkor az egyes evangelisták más-más teológiai-dogmatikus perspektívájának eredménye. Ez utóbbi pedig a mindenkori előzetes műveltség, a származás, a jellembeli tulajdonságok és az üdvösségüzenet címzettjeihez való alkalmazkodás következménye. A Krisztus-eseményt ugyanis egyszerűen nem lehet egyetlen perspektívából a maga egészében áttekinteni. Ezért csak hálások lehetünk, hogy a názáreti Jézusról különböző hagyományok állnak rendelkezésünkre. De éppen ezért a Jézusról szóló beszámolók lényege, magja, belső egysége csak a különböző hagyományok vonatkozási láncolatában deríthető fel és sohasem fejezhető ki világosan és egyértelműen egyetlen tételben. Még ha lenne is egy ilyen tétel (pl. ez: „Jézus az Isten Fia”), még ez is más-más színezetet és módosulást kapna a különböző perspektíváknak megfelelően. Ebből következtethetjük azt az ökumené szempontjából fontos mondatot, amelynek értelmében: az evangéliumok összhangja és konvergenciája nem fejezhető ki egyetlen tételben. Még ha az evangelisták ugyanazokat a szavakat használják is, a másféle szerkesztési szempont módosítja őket. Másrészt viszont nem is különböznek annyira az evangéliumok, hogy csupán Jézusról szóló beszámolóknak tekinthetnénk őket. Ezért lehetséges az együttlátás, a színopszis. Az evangélium egységét nem találhatjuk meg tisztán *a priori* egyetlen hagyományban, de *a posteriori* sem egy általunk létrehozott utólagos összegezésben, hanem kizárólag a konvergencia révén.

A valamennyi keresztény jövőendő zsinatjának modelljeül kínálkozik a II. vatikáni zsinat meglepő felfogása is, amely szerint az egyetemes egyház (*ecclesia universalis*) valójában *corpus ecclesiarum*, vagyis az egyházak testülete (az Egyházzról szóló konstitúció 23,2): az egyház egysége nem uniformis, piramidális, nem egyetlen csúcs határozza meg, hanem kollegiális. Ezt a régi egyházi tudatra való hivatkozással indokolták, amikor még tartós kapcsolat fűzte össze a püspököket, és amikor az ősegyház püspökei rendszeresen találkoztak az ökumenikus zsinatokon. Különösen fontos egy jövőendő zsinat szempontjából ez a mondat: „A kollegiális egység az egyes püspököknek a részegyházakhoz, valamint az egyetemes egyházhoz fűződő kölcsönös kapcsolataiban (*mutuis relationibus*) is megnyilatko-

zik". A kölcsönös kapcsolatokon itt nemcsak az esetleg szomszédos részegyházak, vagyis egyházmegyék kapcsolatai értendők, hanem a valamennyi részegyházhoz fűződő kapcsolat is. Az egyetlen katolikus egyház ugyanis nemcsak a részegyházakból áll, hanem léte is bennük valósul meg. Nem utólagos összege a részegyházaknak, hanem bennük létezik. Az egység itt nem differenciálatlan uniformitás, sem utólagos összegezés, hanem mindenkinek mindenkire fűződő egyetemes viszonya.

Nagy jelentőséggel bír egy jövődó zsinat szempontjából az, amit a II. vatikáni zsinat az egyesült keleti egyházakról mond: „Ezek az egyházak anélkül, hogy ez a hit egységét és az egyetemes egyház isteni alkotmányát érintené, saját feyelmi renddel bírnak, megtartják saját liturgikus szokásaikat és őrzik saját teológiai és szellemi örökségüket... A helyi egyházaknak ez a többfélesége (*varietas conspirans*) különösen világosan mutatja az osztatlan egyház katolicitását.” A különbözőséget itt egyáltalán nem úgy fogják fel, mint az egység akadályát, hanem inkább mint annak fokozását: az egyetértő, konvergáló sokféleség nem konkurenciát jelent, hanem egységre törekvést. Kiderül ez a katolikus keleti egyházakról szóló dekrétumokban is: „A hierarchiájuk révén különböző közösségekbe tartozóan ezek részegyházak vagy rítust alkotnak. Csodálatos összetartozási érzés uralkodik közöttük, úgyhogy különféleségük (*varietas*) egyáltalában nem teszi kétségessé az egységet az egyházban, hanem éppen ellenkezőleg, ezt az egységet világosan kimutatja. Ez ugyanis a katolikus egyház célja: hogy minden egyes részegyház vagy rítus hagyományai érintetlenül fenntartassanak.” Az egyre nagyobb egység érdekében a kelet egyházainak éppúgy, mint a nyugat egyházainak „teljes mértékben jogukban áll, sőt kötelességük, hogy mindenkor a saját alapelveikhez igazodjanak”. Ennek mélyebb teológiai alapja az az első korintusi levél 12. fejezetében megfogalmazott tanúság, hogy az egyetlen Szentlélek nemcsak megengedi a kegyelmi adományok különbözőségét, hanem okozza is őket és így éppen a különbözőségeket mutatja ki mindenki javára az egységet. Erre az összefüggésre utal a zsinat is az Egyházzól szóló konstitúcióban, valamint az ökumenizmusról szóló dekrétumban.

A II. vatikáni zsinat az Egyházzól szóló konstitúció 15. cikkelyében beszél arról a „Szentlélekben való igazi kötelekről”, amely az elszakadt egyházakat összefűzi, és az ökumenizmusról szóló dekrétumban kifejezetten elismeri, hogy Krisztus szelleme az „üdvösség eszközeként” használja ezeket az elszakadt egyházakat. Rendkívül fontos továbbá annak beismerése, hogy a katolikus egyház éppen a szakadások következtében a katolicitás teljességét „nem tudja az élet valóságának minden aspektusában kifejezésre juttatni” (Dekrétum az ökumenizmusról), ezért az elszakadt testvérek kegyelmi adományai is „hozzájárulhatnak saját lelki épülésünkhöz”. Tehát a katolikus egyház is elismeri, hogy statikusan nincs tökéletesen birtokában a katolicitás teljességének, és azt nem is tudja teljesen megvalósítani, ő is még csak törekszik arra a teljességre (*in eam plenitudinem tendens*), amelyet Krisztus testének az Ő akarata szerint az idők folyamán el kell nyernie. A kereseténység szétszakadása egy történetileg meghatározott polarizációt hoz létre, úgyhogy a szétszakadt egyházak egyikében sem valósul meg a katolicitás teljessége. Egyetlen egyháznak sem kifejezett szándéka az, hogy a teljes üdvösség-üzenetnek csak egyik szelvényét közvetítse, de minden egyház — éppen a szakadások következtében — ennek az üdvösség-üzenetnek bizonyos aspektusait ki tudja bontakoztatni. Ha a most még szétszakadt keresztény egyházak mindezt önmagukról és egymás előtt is elismerik, akkor megalapozott reménységet táplálhatunk az egységre és konvergenciára nézve. Leghamarabb az alábbi három lépésre lenne szükség:

1. Minden egyháznak elsősorban a saját kegyelemadományait kellene mint ilyeneket hálásan elismerni, azokat kinyilvánítani és ilyen módon tudatára ébredni a „kegyelmi adományok különbözőségeinek” (1 Kor 12,4), amelyeket ugyanaz a Lélek idéz elő.

2. Mindjárt a kezdet kezdetén minden egyháznak önkritikusan fel kell tennie a kérdést, milyen mértékben abszolutizálta a múltban saját kegyelmi adományát, milyen mértékben tekintette azt úgy, mint az üdvösség-üzenet teljességét, mignem

ez a szemlélet az egyházzsakadás okává lett (vö. 1 Kor 12,17: „Ha az egész test szem lenne, hol maradna akkor a hallás?”). Ily módon minden egyház képessé válik arra, hogy a más egyházak kegyelmi adományát is hálával ismerje el és gazdagodjék belőle.

3. Ez a fölszabadosulási folyamat szükségképpen minden egyházat elvezet ahhoz a további kérdéshez, mit tud a saját és föladataatlannak tekintett pozíciójából kiindulva a más egyházakból — esetleg akár kritikusan is — elfogadni és mit kell elfogadnia. Ennek a recepciónak a lehetséges határáig el kell mennie, hiszen minden kegyelemadomány „mindenkinek javára” adományoztatott (1 Kor 12,7).

Igy például már a II. vatikáni zsinat is sok mindent befogadott, amit addig a reformált egyházak sajátos értékeként tartottak számon, mint például az Írásnak, mint a hitélet és teológia lelkének nagyrebecsülését, annak új megtapasztalását, hogy Krisztus az igehirdetésben is jelen van stb., stb. Nagyon is elképzelhető lenne, hogy a katolikus egyház a szabadegyházaktól és kisebb csoportosulásoktól is átvesz olyan elemeket, amelyek nála teljesen hiányoznak (például: a pünkösdös mozgalomtól). Ugyanakkor nem fogadhatnák-e el, hasonlóképpen kritikusan, a reformált egyházak a katolikus egyház tanítóhivatali értelmezését? Melyek azok a feladatok, amelyeket egy jövődó zsinaton éppen egy megtisztult péteri szolgálat (amely kollegiálisan is gyakorolható) vállalhatna magára? Vajon nem ennek a péteri szolgálatnak feladata lenne-e a konvergencia előmozdítása, a közvetítés, amelyhez az is hozzátartozik, hogy bátorítsa a kisebbségeket, hogy kegyelmi adományaikat behozzák a közösségbe?

Tekintetbe véve a Róma és a genfi ökumenikus világtanács között még fennálló súlyos kompetencia kérdéseket, a valamennyi keresztény egyetemes zsinatát egyelőre helyi, regionális vagy nemzeti síkon kellene előkészíteni és véghezvinni. A különböző hitvallású egyházak regionális kapcsolatainak megteremtése, esetleg valamilyen munkaközösség formájában, nagyon hasznos lenne és e kapcsolatoknak nem kellene pusztán csak pragmatikus kérdésekre korlátozódniuk. Sokkal inkább arra kellene törekedni, hogy az ilyen csoportosulásoknak egyházi jellege legyen. A legfőbb akadálya ennek nyilván az attól való félelem, hogy a mindenkori egyoldalúságok beismerése azzal jár, hogy hűtlenné válnak sajátos hivatásukhoz és az egyes csoportok elveszítik azonosságukat. Ez a félelem azonban objektíve azért alaptalan, mert hiszen a katolicitás teljessége a különbözőségeket nem csökkenté, hanem magába foglalja. A konvergencia modellje nem azt követeli, hogy az elszakadt egyházak feladják azt, amiről úgy érzik, hogy feladhatatlan, hanem csak azt, hogy fokozatosan abbahagyják a sajátos értékek történetileg kialakult abszolutizálását és ennek révén megnyílnak arra, hogy a más egyházak sajátos értékeivel is gazdagodjanak.

Csak így lehet kilátás arra, hogy az egyes közösségek a zsinatra helyes módon készüljenek föl, azt hordozni tudják és be is tudják fogadni.

Belül

*Ajtaja zárul, zsvivaja elül
belép a vándor szikkadt-egyedül
belül bizonynyal
nem kívül
belül*

*Ráélel az érre, alvó erőre
a nagylélegzet líheg belőle
belül bizonynyal
nem kívül
belül*

*Széthullik, egygé sűrül világa
végtelent hálóz tuskérsárcsú ága
belül bizonynyal
nem kívül
belül*

*Belép a vándor, ősrönk hogy leül
veled-mindennel, szikkadt-egyedül
belül bizonynyal
nem kívül
belül*

FAZEKAS LÁSZLÓ